והתניא הכלב והגדי שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה [א] א)פטורין תרגמא רב פפא א)דאפיך מיפך כלבא בוקירא וגדיא בסריכא אי הכי אמאי פטורים ב)פטור מנזק שלם וחייבין בחצי נזק: הכלב שנטל: אתמר ר' יוחנן אמר ג)אשו משום חציו וריש לקיש אמר אשו משום ממונו וריש לקיש מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן אמר לך חציו מכחו קאזלי האי לא מכחו קאזיל ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ממונא אית ביה ממשא הא לית ביה ממשא תנן הכלב שנטל חררה כו' בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דכלב הוא אלא למ"ד אשו משום ממונו האי אש לאו ממונו דבעל כלב הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן דאדייה אדויי דעל חררה משלם נזק שלם ועל מקום גחלת משלם חצי נזק ועל גדיש כולה פטור ורבי יוחנן ד)דאנחה אנוחי על חררה ועל מקום גחלת משלם נ"ש ועל הגדיש משלם חצי נזק תא שמע ו)ה)גמל טעון פשתן ועבר ברשות הרבים נכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנווני והדליק את הבירה בעל גמל חייב הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו חציו דגמל הוא אלא למ"ד משום ממונו האי אש לאו ממונא דבעל גמל הוא אמר לך ריש לקיש הכא במאי עסקינן ו)במסכסכת כל הבירה כולה אי הכי אימא סיפא אם הניח חנווני נרו מבחוץ חנווני חייב ואי במסכסכת אמאי חייב בשעמדה עמדה וסכסכה כ"ש דחנווני פטור ובעל גמל חייב אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שעמדה להטיל מימיה

רישא

בוקירא. קפילה: **סריכא.** שטוען לפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשונים הן: **אשו.** השולח את הבערה: **משום חציו.** חייבו הכתוב דאיהו קעביד דהוי כזורק חץ: **משום ממונו.** כשורו וכורו שהזיקו. וקס"ד דאיכא בינייהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו דלרבי יוחנן חייב דחציו הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: **הא לאו מכחו.** דהא מאליה הולכת ודולקת למרחוק: **הא לית ביה ממשא.** דשלהבת היא המזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה רחמנא משום חציו הוא דחייביה: **חציו דכלב הן.** דהוה ליה צרורות הלכך משלם ח"נ ואדם המדליק מש"ה חייב נ"ש שאין דין צרורות באדם: **לאו ממונו דבעל כלב הוא.** אלא דבעל חררה: **דאדייה אדויי.** זורקו: **ועל מקום גחלת.** מקום שנפלה גחלת שם: **משלם חצי נזק.** דצרורות הן והכלב עשאן. ליכא אחרינא דמשונה הוא: **ועל גדיש כוליה פטור.** דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא וצרורות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואילך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה בדאדייה אדויי דאי אנחה עם החררה כי אורחיה לא מצי למיתני ח"נ אמידי דאמקום גחלת חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חררה עם הגחלת: **ור' יוחנן.** דאמר אשו משום חציו מוקים לה בדאנחה כי אורחיה דעל חררה נ"ש דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא ובידים עבד: **ואגדיש כוליה ח"נ.** דחציו דכלב הוא והיינו צרורות: **בירה.** בית גדול: **בנר חנוכה פטור.** שמצוה להניחה ברה"ר לפרסומי ניסא: **לאו ממונו דבעל גמל הוא.** אלא דחנווני: **במסכסכת אש כל הבירה.** שהגמל עובר בפני כל הבירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקום גחלת אבל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חציו הן: **מסכסכת.** מדלקת: **בשעמדה.** עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הבירה שהיתה חבילתו גדולה כנגד כל הבירה. והגמרא לא שבק לאפוקי למילתיה ופרכיה: **כל שכן.** שהיה לו למהר ולנהוג שלא תסכסך: **בעמדה להטיל מימיה.** דאנוס הוא וסכסכה:

לאפוקי

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטר עד דמייתי ברייתא ופריך אתרוייהו: **דאפיך** מיפך. וא"ת למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס ד)[חייב] לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו באונס דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי לאו הכי אחרי שנכנס לחצר הניזק וטרף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן ורגל: **גדיא** בסריכא. שטוען לפרניו בארץ וקופץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק ה)שנסרך בחבית עד שמגיע לגפת: **ועל** הגדיש ח"נ. ואע"ג דלגבי שולח בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גווזא פעמים שיש גחלת הרבה נמרבה דהויא כמו מסר לו גווזא לר"י ושלהבת לר"ל: **אשו** משום חציו. לא שיבעיר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו נינהו: **אשו** משום ממונו. כלומר חיוב ממונו יש בו ולא שיהא האש שלו דאפילו הדליק באש של אחר חייב כדאשכחן בפ' הכונס (לקמן דף נט.) בכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ומטיא ברוח מלויה וגבי גץ שילא מתחת הפטיש ו)אע"ג דמסתמא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדם שיתחייב בדליקה שיפקיר הגחלים וידליק גדיש של חבירו ולא כפ"ה דפי' דאיכא בינייהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רבי** יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל. אע"ג דדריש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא כריש לקיש א"נ קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חציו לית ליה משום ממונו וקבעי היכא דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום ממונו: **ממונו** אית ביה ממשא. אע"ג דבור לית ביה ממשא שחייבה תורה להבלו ולא לחבטו מ"מ ממונו כעין חציו שדרכו לילך ולהזיק את ביה ממשות א"נ בור נמי משיב אית ביה ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של קרקע ונעשה חלל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו נמי לית ביה ממשא כגון צרורות ברוח שבכנפיהם בריש פירקין דאיכא לסומכוס נ"ש וי"ל דמ"מ גוף הממון שפשע בו אית ביה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא במה שפשע אבל יש חץ שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרינן בסוף בילה (דף לט.) הילכך דמו להדדי שאין בשניהם ממשות בהמזיק שפשע בו רק בגוף האדם: **דאדייה** אדויי. הו"מ לאוקמי באנח אנוחי ע"י שינוי כדאמרינן בריש פירקין: **ורבי** יוחנן בדאנחה אנוחי. לא מצי למימר בדאדייה אדויי ועל כל הגדיש ח"נ דאי כח [ב] כחו לאו ככחו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו** ממונו דבעל כלב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אצטריך מיעוט איש בור ולא שור בור כדאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. ושם) תרי איש כתיב מ"מ פשוט ליה לגמרא משום ז)[איזה] דרשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר: **במסכסכת** כל הבירה כולה. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי** במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא יראה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הבירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פשע גם בעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד והרבה כל כך במשאוי שמסכסכת כל הבירה בעמידה ופריך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמידה משאילו היתה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאנוס הוא בעמידה זו:

רישא

עין משפט נר מצוה

נג א ב מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הלכה טו סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שצ סעיף יב:

נד ג מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה טו סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף א:

נה ד מיי' שם פ"ב הלכה יז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שצב:

נו ה ו מיי' שם פי"ד הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יב וכהגה"ה וע"ש בטור:

מסורת הש"ס

א) עיין בס' ת"ח שגרס חייבין, ב) לקמן סב: שבת כח:, ג) [שבת כח:], ד) [רש"ל], ה) [לעיל כ.], ו) [לקמן סב:], ז) רש"ל.

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' בין מלמטה למעלה פטורין. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם חייבין ומפרשים תרגמא ר"פ לקמייתא כו'. (ועבהגר"א ח"מ ס"ס ש"ן): [ב] תוס' ד"ה ורבי יוחנן כו' דאי כח כחו כו'. נ"ב וכ"פ הרמב"ם. ורא"ש בסימן ב' חולק (ועבהגר"א סימן ש"ן ס"ק יג ובספ' שע"ב ס"ק כ'):

* * *

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלא היה לו להגדיל במשאו שתכנס לחנות (שבת כא:). **בנר חנוכה פטור.** מצוה, שברשות הרבים מצוה להניחה שם (שם).

* * *

רבינו חננאל

והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין ותרגמוה דאפיך מפיך כלבא בסיקרא וגדיא בסירכא. פי' א) דרך הגדי בסיקרא כדאמרינן [עירובין טו.] כדי שידקר הגדי בבת ראש והכלב בסירכא כדאמרי' דלמא אתי למיסרך וכיון שדילגו בשינוי דלאו כי אורחייהו הוה ליה משונה וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנזק שלם וחייבים חצי נזק כרבנן. איתמר ר' יוחנן אמר אשו משום חציו כאלו בידיו מכה והוא המזיק בעצמו ודינו כדין אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמר משום ממונו כלומר כמו שמתחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בהיזקן כך באשו דהא אינו הולך מכחו ומזיק אלא מכח הרוח וכל מה שחייב בנזקי ממונו חייב באשו ור' יוחנן אמר אינו ממונו דהא השלהבת המזקת אין בה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני' הכלב שנטל את החררה והלך לגדיש כו' בשלמא ר' יוחנן כו' דאמר אשו משום חציו חיצי דכלב הן לפיכך חייב בעל הכלב אלא לר"ל דאמר משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא [אלא] לבעל החררה הוא. "ורא"ינו" לר"בות"ינו ה"גא"ונים" בשמ"ועה" ד"ז פי' וג"ירא"ה לנ"ו ב"ז פ"ירוב"א ב"עיקר" ה"ד"ין ו"לפ"יכך נ"מנ"יענו"

א) וכן גרס נ"ב בערוך ערך סקר.

רבינו חננאל (המשך)

מ"לדבר" ל"א ב"ענ"ין הפ"ירו"ש ול"א ב"פירכ"א. ופריק ריש לקיש כגון דאדייה אדויי כלומר לא הגביה את החררה אלא בדרך דידוי הובאה אל הגדיש ולא יצתה הגחלת מחזקת בעליה ועל החררה משלם נזק שלם שזה דרכו לחטוף ולאכול ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמעשה עשה בידים אבל משונה היא ומשונה בחצר הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר והניח ובעל הגחלת נמי לא מיחייב דהא אוקימנא לקמן בששימר גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמר אפי' אנחה אנוחי כגון שעקר והניח על החררה ועל מקום גחלת נזק שלם שדרך הכלב לחטוף חררה בגחלת דבוקה ולאכול ועל שאר הגדיש חצי נזק דמשונה היא. ת"ש גמל טעון [פשתן] עובר ברה"ר וכו' בשלמ' לר' יוחנן חציו של גמל הן אלא לריש לקיש לאו ממון בעל גמל הוא ופריק ר"ל במסכסכת כל הבירה פירו' מסכסכת כגון [ליחכה] נירו וסיכסכה אבניו שעמד הגמל והדליק כל הבירה בסיכסוך כעין חיכוך שנמצאת הדלקת כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש דלרב' הכל נזק שלם. ואקשי' אהדין פירוקא סיפא דקתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב. הגמל הזיק בידים ופירק בשעמדה. ואקשי' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים חנוני אמאי חייב. ופרקי' אנוסה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones